

היבטים נוספים הנוגעים לקבלה, לטיפול, ולתשאול של ילדים שנחטפו לעזה לאחר שחרורם או חילוצם המיוחלים

בהמשך לאמור במסמך 'המלצות מקצועיות לקליטה וטיפול בילדים החטופים' מיום 25.10.2023, שחובר על ידי צוות עבודה של מומחי תוכן מבית החולים ספרא לילדים בשיבא ונציגי המועצה לשלום הילד, המועצה לשלום הילד מתכבדת לפרסם מסמך נלווה זה, הכולל היבטים חשובים נוספים הנוגעים לקבלה, לטיפול, ולתשאול של ילדים שנחטפו לעזה לאחר שחרורם או חילוצם.

ההנחיות להלן חוברו בהסתמך על פרסומים רלוונטיים, וכן על בסיס התייעצות עם גורמים מומחים (פירוט בסוף המסמך), ונועדו לסייע לגורמים הרלוונטיים על מנת להבטיח את זכויותיהם, טובתם ושלומותם של הילדים החטופים לאחר שחרורם או חילוצם.

1. אופן הקבלה המיידית של ילדים חטופים עם שחרורם או חילוצם

- א. חשוב להימנע, ככל הניתן, מנוכחות תקשורתית מטעם מי מהצדדים בעת שחרור הילד. ה או חילוּצו. בנסיבות של שחרור חטופים קיים חשש שחמאס יבקש לנצל את המצב על מנת לשקף לעצמו תדמית חיובית (למשל, חיבוק הילד.ה).
- ב. יש לאפשר לילד.ה להיות מלווה בהוריו, או בבן משפחה בגיר מלווה אחר, בכל שלב לאחר שחרורו או חילוּצו.
- ג. ככל שניתן, עם שחרורו או חילוּצו, יש ליתן לילד.ה אביזרים רפואיים שגרתיים הדרושים לו (למשל, משקפיים), בגדים נקיים חדשים (עדיפות לבגדיו שלו), וצעצוע או חפץ אישי מביתו (למשל, בובה).
- ד. לאחר שחרורם או חילוּצם ואיחודם עם משפחתם, יתכן וילדים יירדמו. יש לאפשר לילד.ה לישון ככל שניתן מתוך הכרה ביכולת המשקמת והמרגיעה של שינה במצבים אלה.
- ה. יש ליידע את ההורים או בני המשפחה הבגירים המלווים, בהליכים הצפויים לילד.ה בתקופה המיידית לאחר שחרורו או חילוּצו. ככל שניתן ומתאים לעשות כן, יש ליידע גם את הילד.ה, באופן ברור וידידותי.

2. טיפול רפואי מידי בילדים חטופים לאחר שחרורם או חילוּצם המיוחלים

- א. ככל שיש צורך בהעברת ילדים לאחר שחרורם או חילוּצם לבתי חולים, יש להבטיח, ככל שניתן, כי הוריהם ילוו אותם בכל בדיקה והליך רפואי.
- ב. יש לערוך הליכים או בדיקות רפואיות רק כאשר יש צורך חיוני בכך, וככל שניתן, לערוך לילד.ה בדיקה והערכה רפואית שאינה פולשנית (למשל, להימנע מבדיקות שמחייבות עירום או שמצריכות שכבה בתנחות מסוימות לאורך זמן; משימוש במכשור טכנולוגי שעשוי להיתפס כמאיים; ממתן זריקות או לקיחת דם; וכיוצ"ב).
- ג. ככל שאחים שוחררו או חולצו יחד, יש לאפשר להם לשהות באותו חדר בבית החולים, ככל שניתן.

3. טיפול רגשי בילדים חטופים לאחר שחרורם או חילוּצם, ומתן סיוע למשפחתם

- א. על הורים או בני משפחה אחרים המטפלים בילד.ה לקבל ידע והכשרה בנושא ההשלכות הפסיכולוגיות והרגשיות האפשריות על הילד.ה עקב מצבו וחוויותיו, וכן על היבטי חוסן בילדים ועל יכולתם להשתקם.
- ב. על הורים, או בני משפחה אחרים המטפלים בילד.ה, למנוע, או להגביל, את חשיפת הילד.ה לסיקור תקשורתני הנוגע לאירועי החטיפה או הלחימה, אלא אם הילד.ה מבקש זאת. בפרט, יש למנוע מהילד.ה חשיפה לתכני טרור ואליםות קשים.
- ג. יש להבטיח ליווי רגשי מתאים להורים, או לבני המשפחה הבגירים האחרים, המטפלים בילד.ה.

ד. על גורמים טיפוליים המלווים רגשית את הילד. להיות מודעים לכך שילדים שנחטפו עשויים לחוות 'אשמת ניצולים' (למשל, על כך שלא הצילו בני משפחה אחרים, או על כך שהם שוחררו או חולצו בעוד אחרים נותרו בשבי). כמו כן, עליהם להיות מודעים לכך שילדים, בייחוד צעירים, פגיעים למניפולציה על ידי שוביהם.

ה. יש ליצור מסגרות לליווי ולסיוע רגשי לגורמים טיפוליים המלווים את הילד. והמשפחה, על מנת לסייע בהתמודדות שלהם ולמנוע טראומה משנית. בתוך כך, מוצע לארגן קבוצה של גורמים טיפוליים המלווים ילדים כאמור לתמיכה, למידה, ושיתוף מידע. זאת, בשים לב להבטחת פרטיותם של הילדים ומשפחתם ובהתאם לסטנדרטים אתיים מחמירים.

4. עריכת תשאולים לילדים חטופים לאחר שחרורם או חילוץם

א. יש לקבוע נוהל לעריכת תשאול/חקירה לילדים לאחר שחרורם או חילוץם. על הנוהל להתייחס, בין היתר, למטרות התשאול, לאופני עריכתו, למועדי, לזכויות הילד. בהליך ובתוך כך לזכותו לנוכחות גורם מלווה מטעמו, למיקום עריכת התשאול והתאמתו לילדים, להכשרת החוקרים, ועוד. על הנוהל להתייחס גם להבחנות גילאיות, ולמצבם הרפואי של הילדים. מוצע כי הנוהל יקבע, בין היתר, כי:

- ככל שניתן, חשוב להימנע מתשאול ילדים ככלל, וילדים צעירים בפרט. כאשר יש צורך בתשאול כאמור, חשוב להימנע מעריכתו בתקופה המיידית או הקצרה לאחר השחרור או החילוץ.
- יש לקבוע תנאים מחמירים הנוגעים לניסיונם המקצועי ולהכשרתם של חוקרים לתשאול ילדים (למשל, דרישה כי חוקרים כאמור יהיו חוקרי ילדים שהם עובדים סוציאליים).
- חשוב להימנע מתשאול ילדים שמאושפזים או נדרשים לטיפול רפואי.
- ככל שניתן, יש לערוך תשאול לילד. במקביל, או לאחר, קיום הערכה רגשית ופסיכולוגית. הערכה רגשית כאמור יכולה לסייע לחוקרים להבין את מצבו הרגשי של הילד. ולאמוד את יכולתו להתמודד עם קיום תשאול, ואת האופנים המתאימים לעריכתו.
- התשאול ייערך במיקום מתאים ורגיש לילד. באווירה ביתית וידידותית. בנוסף, החדר יכול צעצועים או בובות שיאפשרו לילדים גם להסביר, דרך המשחק, את שארע להם.
- במסגרת תיאום התשאול, וכן לפני תחילתו, על הילד. לקבל מידע, בצורה ברורה וידידותית, על מטרת התשאול ואופן קיומו, ועל זכויותיו בו (למשל, לליווי על ידי הורה או גורם טיפולי, לעצירת התשאול, לבקש הפסקה, ועוד).
- יש לידע את הילד. כי הוא רשאי להחליט אם הוא מעדיף שהתשאול יתבצע על ידי חוקר גבר או אישה, וכן כי הוא רשאי לבקש כי חוקר מהמין השני לא ינכח בחדר בעת התשאול.
- במסגרת התשאול, חשוב להימנע מחקירת הילד. מהבעת ספק בדבריו, או מדרישת הבהרות. יש להכיר בכך כי בשל החוויה הטראומטית ילדים עשויים לספרם את סיפורם באופן שאינו קוהרנטי או מפורט.
- יש לאפשר לילדים להביע את חוויותיהם גם באמצעים שאינם מילוליים.
- לענין ילדים שנפגעו מינית בחטיפתם או במסגרת החזקתם בשבי, יש להכיר כי שיתוף על פגיעה מינית דורש אמון וקרבה לחוקר, וכי עדות כאמור עשויה להינתן רק בשלבים מאוחרים של התשאול. כמו כן, עדות כאמור יכולה להינתן דרך רמיזה או באופן חלקי, ויש לאפשר זאת מבלי דרישת הבהרה או הפעלת לחץ על הילד. במקרה בו הילד. מספר על פגיעה מינית, על החוקר לשאול אותו אם הוא מעוניין שאדם נוסף יהיה בחדר (למשל, הורה, קרוב משפחה, או גורם טיפולי מלווה).

על החוקר לפעול, ככל שניתן, להפיג תחושות של בושה, מבוכה או אשמה בקרב ילדים שנפגעו מינית. כמו כן, עליו להיות זהיר ועדין בכל הנוגע למגע גופני בילד.ה, שכן, ילדים שנפגעו עשויים להירתע מלחיצת יד, מגע, או יבקשו לשבת במרחק.

5. מקורות

Cain, J., 'Best Practice Guidelines for Reporting Child Trauma and Crimes against Children'. <https://ethics.journalism.wisc.edu/files/2021/07/Guidelines-for-Reporting-Child-Trauma.pdf>

'Recommendations for the Reception and Care of Children Hostages'. Document drafted in consultation with: Dr. Peter Collins, Associate Professor, Department of Psychiatry, University of Toronto; Mariana Wikinski (Lic), Psychologist, Argentina; Dr. Laura Sobredo, Psychiatrist at the General Directorate of Support, Guidance and Protection of Victims (DOVIC) at the Office of the Public Prosecutor of Argentina; and Dr. Sigall Horovitz, Expert on International Criminal Law and Transitional Justice.

Wikinski, M. & Sobredo L. (2023), 'Sexual Crimes during Massacres'. A training module from 'Tools and Methods for Ethical Collection of Testimonials from Survivors of Extreme Trauma'.

Wikinski, M., El trabajo del testigo. Testimonio y experiencia traumática (Ed. La Cebra, Buenos Aires, 2016).